

Az élő anyag szerkezeti egységei

víz
nukleinsavak
fehérjék
membránok

Víz

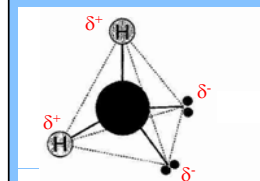
Olyan mindennapi, hogy fel sem tűnik, milyen különleges

A Föld felszínének 2/3-át borítja

Előfordulása az emberi szövetek felépítésében
pl. vérplazma 93 %-a
izom 80 %-a

Szerepe az élettani folyamatokban

A vízmolekula szerkezete

Geometriája: torzult tetraéder (109,5°)

Töltéseloszlása: nem homogén

a legegyszerűbb, a legszebb, a legtökéletesebb

A víz tulajdonságai

Nagy fajhő – testhőmérséklet szabályozás, klimatikus hatás

Folyadékok	Fajhő* (kJ kg ⁻¹ K ⁻¹)
Víz	4,18
Metanol	2,41
Etanol	2,39
Kloroform	0,94
Grafit	0,71

*fajlagos hőkapacitás: megadja, hogy mennyi hőt kell közölni egységnyi tömegű anyaggal ahhoz, hogy a hőmérséklete egy fokkal megemelkedjék

A víz tulajdonságai

Nagy fajhő – testhőmérséklet szabályozás, klimatikus hatás

Nagy párolgáshő – testhőmérséklet szabályozás

Izoelektronos vegyületek	Párolgáshő* (kJ mol ⁻¹)
CH ₄	9,21
NH ₃	23,22
H ₂ O	40,65
HF	30,20
Ne	1,74

*A (mólaris) párolgáshő egységnyi mennyiségű anyag állandó hőmérsékleten történő elpárolgtatásához szükséges energia

Hidrid sorozat összehasonlítása

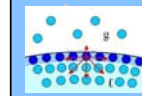
VL. Oszlop hidridjei	Párolgáshő (kJ mol ⁻¹)
H ₂ O	40,65
H ₂ S	18,67
H ₂ Se	19,7
H ₂ Te	19,2

A víz tulajdonságai

Nagy hőkapacitás – klimatikus hatás

Nagy párolgáshő – szervezet hőháztartása

Nagy felületi feszültség – előny és hátrány (pl. légzés)

Folyadékok Felületi feszültség 20 °C-on *
(mN m⁻¹ v. mJ m⁻²)

Víz	72,9
Metanol	22,70
Etanol	22,40
Benzol	28,50
Kloroform	27,10

$$* \gamma = \frac{\Delta W}{\Delta A}$$

A víz tulajdonságai

Nagy hőkapacitás – klimatikus hatás

Nagy párolgáshő – szervezet hőháztartása

Nagy felületi feszültség – előny és hátrány (pl. légzés)

Nagy dielektromos állandó – oldószer

Folyadékok	Relatív dielektromos állandó*
Víz	81,1
Metanol	33,7
Etanol	26
Benzol	2,3
Kloroform	5,1

*C=ε₀ ε_r A/d
mértékegység nélküli mérőszám, amely megmutatja, hogy az adott dielektrikummal a kondenzátor kapacitása hányszorosa a vákuumban mért kapacitásnak

A víz tulajdonságai

Nagy hőkapacitás – klimatikus hatás

Nagy párolgáshő – szervezet hőháztartása

Felületi feszültség – előny és hátrány (pl. légzés)

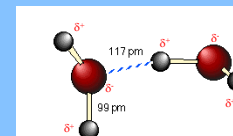
Nagy dielektromos állandó – oldószer

Nagyobb vezetőképesség, mint várható volna – töltéstranszport

Nagyobb sűrűségű folyadék, mint szilárd halmazállapban –

vízi élővilág fennmaradása

A víz tulajdonságainak magyarázata

My name is Bond.
Hydrogen Bond

hidrogén-hidak kialakítása

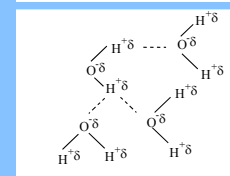
Kötési energiája ~ 10%-a a kovalens kötés energiájának

O—H kovalens kötés –460 kJ mol⁻¹

O...H hidrogén kötés –20 kJ mol⁻¹

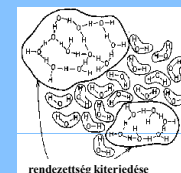
Élettartam: < 1ns folyadék fázisban

Kötéstávolság 117 pm

A H-hidak révén kialakuló rendezettség

Folyadék fázisban

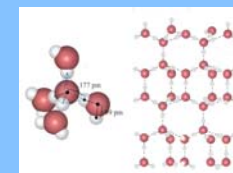

rendezettség kiterjedése

élettartama 10⁻¹² s

kiterjedése ~ 5-10 molekula, kb 1 nm

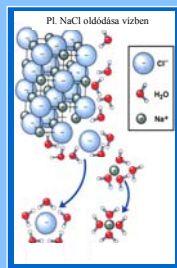
Szilárd fázisban

A víz feladatai

Oldószer

ion–dipol kölcsönhatás

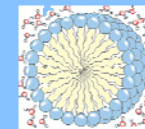
A víz feladatai

Oldószer

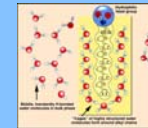
Biológia szerkezetek kialakítása és stabilizálása

dipol – dipol kölcsönhatás – aminosavakkal, nukleinsavakkal, foszfolipidek poláros fejesoportjaival

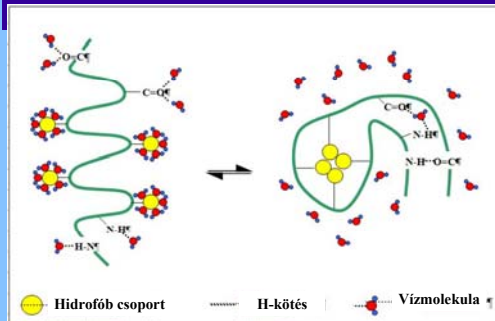
hidrátburok kialakulása
kötött víz

hidrofób csoportok
rendezettségének elősegítése

A víz szerepe proteinek szerkezetének kialakításában és stabilizálásában

A víz feladatai

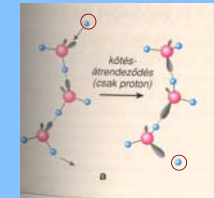
Oldószer

Biológia szerkezetek kialakítása és stabilizálása

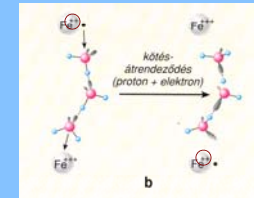
Reakciópartner kémiai reakciókban (pl. red-ox reakciók, hidrolízis)

Speciális transzportfolyamatok biztosítása

protontranszport

elektrontranszport

A víz feladatai

Oldószer

Biológia szerkezetek kialakítása és stabilizálása

Reakciópartner kémiai reakciókban (pl. red-ox reakciók, hidrolízis)

Speciális transzportfolyamatok biztosítása

Hőháztartás stabilizálása